

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/18703> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Walaardt Sacré van Lummel, Tycho

Title: Geruisloos inwilligen : argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure, 1945-1994

Date: 2012-04-24

GERUISLOOS INWILLIGEN

ARGUMENTATIE EN SPEELRUIMTE IN DE
NEDERLANDSE ASIELPROCEDURE, 1945-1994

Proefschrift

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. P.F. van der Heijden,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op dinsdag 24 april 2012
klokke 15.00 uur

door

Tycho Walaardt Sacré van Lummel

Geboren te Leiden in 1975

Promotiecommissie

Promotor Prof. dr. M. Schrover

Overige leden Prof. dr. T. Spijkerboer
Prof. dr. A. Terlouw
Prof. dr. H. te Velde

Geruisloos inwilligen

Geruisloos inwilligen

*Argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure,
1945-1994*

TYCHO WALAARDT

Hilversum
Verloren
2012

Op het omslag: ...

ISBN 978-90-8704-294-3

Tevens verschenen als proefschrift aan de Rijksuniversiteit Leiden

© 2012 Tycho Walaardt & Uitgeverij Verloren bv

Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum

Opmaak Rombus, Hilversum

Druk Wilco, Amersfoort

Brochage Van Strien, Dordrecht

No part of this publication may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Voorwoord

Al tijdens mijn studie geschiedenis raakte ik als vrijwilliger betrokken bij het toelatingsproces van asielzoekers tot Nederland. Mijn collega's bij Vluchtelingenwerk Nederland (VVN) en ik waren oprecht verbolgen wanneer asielverzoeken, in onze ogen om onterechte redenen, werden afgewezen. Na mijn studie zag ik een andere kant van de zogenaamde 'asielindustrie' als werknemer van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en later de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Vrijwel alle betrokkenen in deze industrie gaan ervan uit dat het mogelijk is echte vluchtelingen en onechte vluchtelingen (ook wel gelukszoekers of economische vluchtelingen genoemd) van elkaar te scheiden. Ergens kon een scheidslijn worden getrokken. Ik was het radertje dat asielzoekers het nader gehoor afnam en besliste op verzoeken om toelating als vluchteling in eerste aanleg. Op grond van landenrapporten, interviews, ambtsberichten, adviezen van collega's en werkinstructies concludeerde ik of een asielzoeker was vervolgd en geloofwaardig was. Ik herinner mij nog goed de euforische reacties van mijn Keniaanse en Nederlandse baas toen ik werkte voor de UNHCR in Ghana na een zeer lang interview met een journalist uit Sierra Leone. We concludeerden bij de vrijdagmiddagborrel opgelucht dat dit 'eindelijk een echte vluchteling' was. Dit was een man die, in onze ogen, objectief voldeed aan alle kenmerken van een vluchteling. Hij was politiek actief en hij was om die reden gemarteld. Hij vluchtte toen hij echt niet langer in zijn land kon blijven. Zo ging ik dit promotietraject in. Ik wilde een analyse maken van de argumenten die de verschillende spelers in de asielindustrie gebruikten in de periode 1945-1994. Gaandeweg dit onderzoek begon ik mij te realiseren dat wel getracht werd echte en onechte vluchtelingen van elkaar te scheiden, maar dat de scheidslijn telkens verschoof. Dat de oplossing in lastige asielzaken in andere argumenten werd gevonden, kwam voor mij als een verrassing.

Een tweede opmerking vooraf gaat over de strengheid van het Nederlandse asielbeleid. In vrijwel ieder debat wordt geroepen dat het beleid recent is verhard en dat vroeger asielzoekers een warmer welkom kregen. Tijdens een studiemiddag eind oktober 2011 – bij de presentatie van het boek *Tijd en asiel. 60 jaar vluchtelingenverdrag* – wees een spreker op het warme welkom dat de Hongaren in 1956 van liefst 2.000 studenten kregen, maar dat deze gastvrijheid in het hedendaagse Nederland helaas verdwenen lijkt. De vraag was: hoe kon Nederland weer gastvrij worden? De massale steun die een Amerikaanse deserteur in de jaren zeventig, een Tamil in het plaatsje Lochem in 1986 en Sahar en Mauro in 2011 kregen, laat zien dat het steunen van asielzoekers van alle tijden is. De Nederlandse overheid bleek de gehele onderzoeksperiode gevoelig voor deze druk en was succesvol in het vinden van oplossingen.

Ondanks mijn wekenlange verblijf in archieven bleek het schrijven van een proefschrift een behoorlijk sociale bezigheid. Borrelen met collega's, dansen in nachtclubs in Miami en Chicago, congresbezoeken in verschillende Europese en Amerikaanse steden en Posthumus-bijeenkomsten in onder meer Parijs hielpen bij de totstandkoming van deze dissertatie.

Zeer veel mensen hebben geholpen bij dit proces. Allereerst gaat er veel dank uit naar de archiefmedewerkers van het Nationaal Archief, Justitie, BuZa, IISG en Doc-Direkt. Zonder de duizenden dossiers die op mijn bureau verschenen, was het schrijven van deze dissertatie niet mogelijk. In het bijzonder veel dank gaat uit naar Cees Rooijackers (IND) die enorm hielp bij het traceren van moeilijk vindbare dossiers. De steun en begeleiding die de onderzoekschool Posthumus bood, vooral tijdens het eerste jaar van mijn promotietraject, was van onschatbare waarde. Vrienden en familie zijn onmisbaar. Vooral veel dank gaat uit naar mijn ouders, Jal, Mathijs, Marc en Lucienne. Het belangrijkste zijn Sam en Juul. Zonder jullie had ik het niet gered.

Verschillende collega's van 'onze gang' hebben mij gedurende deze vijf jaren met raad en daad bijgestaan tijdens de dagelijkse lunch (met zelf gesmeerde boterhammetjes). Zeer veel dank gaat uit naar Corrie van Eijl. Haar scherpe en kritische geest hield mij bij de les. De kritiek die Leo Lucassen aandroeg, heeft bijgedragen aan verbetering van de kwaliteit van dit proefschrift. Mijn kamergenotes Charlotte Laarman en Nadia Bouras hebben mij het broodnodige gezelschap en hulp gegeven. Tijdens onze vele gesprekken ging het soms ook over onze onderzoeken. Daarnaast ben ik veel dank verschuldigd aan mijn commissieleden prof. Thomas Spijkerboer, prof. Ashley Terlouw en prof. Henk te Velde die met veel waardevolle feedback kwamen. Veel dank ben ik ook verschuldigd aan Joke Rintjema die deze dissertatie heeft omgetoverd tot een leesbaarder boek. Veruit de meeste dank gaat uit naar prof. Marlou Schrover. Marlou zonder jouw kritiek, aanvullingen en opbeurende woorden was het niet gelukt. Iedere keer als ik een stuk terug kreeg, stond erin dat het beter was dan de vorige keer en dat ik duidelijk op de goede weg zat (en vervolgens kwam er een lange rode lijst met verbeterpunten). Marlou, bedankt voor al het geduld.

Inhoud

Lijst van gebruikte afkortingen	XX
Lijst van tabellen en lijst van grafieken, schema's en figuren	XX
1 Inleiding	XX
1.1 Probleemstelling	XX
1.2 Geschiedschrijving over asielzoekers	XX
1.3 Theoretisch kader	XX
1.4 Indeling en periodisering	XX
1.5 De Nederlandse asielprocedure en de beslissers en de bepleiters	XX
1.6 Materiaal en methode	XX
2 1945-1956: Asielzoekers als 'het paard van Troje'	XX
2.1 Inleiding	XX
2.2 Karakterisering van het tijdvak	XX
2.3 Asielwetgeving en asielbeleid	XX
2.4 Wie vroegen om asiel en waarom?	XX
<i>De komst van uitgenodigde vluchtelingen (displaced persons)</i>	XX
<i>De komst van 'spontane vluchtelingen' (asielzoekers)</i>	XX
2.5 Argumenten van beslissers, voorpleiters en tegenpleiters	XX
<i>Zwaarwegende argumenten</i>	XX
<i>Minder zwaarwegende argumenten</i>	XX
2.6 Conclusie	XX
3 1956-1968: Asielzoekers als 'vervelende speldenprikken'	XX
3.1 Inleiding	XX
3.2 Karakterisering van het tijdvak	XX
3.3 Asielwetgeving en asielbeleid	XX
<i>Mandaatverklaringen</i>	XX
3.4 Wie vroegen om asiel en waarom?	XX
<i>De komst van uitgenodigde vluchtelingen</i>	XX
<i>De komst van asielzoekers</i>	XX
3.5 Argumenten van beslissers, voorpleiters en tegenpleiters	XX
<i>Zwaarwegende argumenten</i>	XX
<i>Minder zwaarwegende argumenten</i>	XX
3.6 Conclusie	XX

4	1968-1977: Nieuwe vluchtelingen, nieuwe helden	xx
4.1	Inleiding	xx
4.2	Karakterisering van het tijdvak	xx
4.3	Asielwetgeving en asielbeleid	xx
	<i>Statussen en het einde van het tijdperk van de mandaatverklaringen</i>	xx
4.4	Wie vroegen om asiel en waarom?	xx
	<i>De komst van uitgenodigde vluchtelingen</i>	xx
	<i>De komst van asielzoekers</i>	xx
4.5	De zaak Waver	xx
	<i>Wavers juridische procedure</i>	xx
4.6	Argumenten van beslissers, voorpleiter en tegenpleiters	xx
	<i>Zwaarwegende argumenten</i>	xx
	<i>Minder zwaarwegende argumenten</i>	xx
4.7	Conclusie	xx
5	1977-1984: Medechristenen en onveilig Soedan	xx
5.1	Inleiding	xx
5.2	Karakterisering van het tijdvak	xx
5.3	Asielwetgeving en asielbeleid	xx
	<i>Het asielbeleid voor Turkse Christenen</i>	xx
	<i>Het asielbeleid voor Ethiopische asielzoekers</i>	xx
5.4	Wie vroegen om asiel en waarom?	xx
	<i>De komst van uitgenodigde vluchtelingen</i>	xx
	<i>De komst van asielzoekers</i>	xx
5.5	Argumenten van beslissers, voorpleiters en tegenpleiters	xx
	<i>Zwaarwegende argumenten</i>	xx
	<i>Minder zwaarwegende argumenten</i>	xx
6	1984-1994: Overall vandaan	xx
6.1	Inleiding	xx
6.2	Karakterisering van het tijdvak	xx
6.3	Asielwetgeving en asielbeleid	xx
	<i>Asielbeleid voor Tamils</i>	xx
	<i>Het beleid voor Iraanse asielzoekers</i>	xx
6.4	Wie vroegen om asiel en waarom?	xx
	<i>De komst van uitgenodigde vluchtelingen</i>	xx
	<i>De komst van asielzoekers</i>	xx
6.5	Argumenten van beslissers, voorpleiters en tegenpleiters	xx
	<i>Zwaarwegende argumenten</i>	xx
	<i>Minder zwaarwegende argumenten</i>	xx
6.6	Conclusie	xx
7	Conclusie: Geruisloos inwilligen	xx
7.1	Bijdrage van deze dissertatie aan het debat	xx
7.2	Veranderingen in de tijd	xx

- 7.3 Welke argumenten waren zwaarwegend en welke argumenten waren minder zwaarwegend in de asielprocedure? xx
- 7.4 Hoe werd binnen de speelruimte door beslissers geopereerd? xx

Summary: Silently giving-in. Margins in the Dutch asylum procedure, 1945-1994 xx

Bijlagen

- Bijlage 1 Overzicht van kabinetten en bewindslieden van Justitie en BuZa, 1945 en 1994 xx
- Bijlage 2 Aantallen asielzoekers in Nederland na 1950 xx

Noten

Gebruikte afkortingen in noten en in de literatuur xx

Lijst van geraadpleegde archieven xx

Literatuurlijst xx

Register xx

Curriculum vitae xx

Lijst van tabellen

Tabel 1	Factoren die volgens de literatuur invloed hadden op uitkomsten van asielverzoeken	xx
Tabel 2	Beslissers, voorpleiters en tegenpleiters	xx
Tabel 3	Persoonsdossiers en de kansen op succes per periode	xx
Tabel 4	Groepering van argumenten, zoals gebruikt in de asielprocedure in de periode 1945-1994, in zeven frames	xx
Tabel 5	Aantallen vluchtelingen en asielzoekers in de periode 1957-1964	xx
Tabel 6	Aantallen asielzoekers 1968-1977	xx
Tabel 7	Argumenten in 87 brieven in de zaak Waver	xx
Tabel 8	Wie schreven de 557 brieven en petitities?	xx
Tabel 9	Waar vandaan kwamen de 557 brieven?	xx
Tabel 10	Uitkomsten van asielverzoeken in de periode 1977-1984	xx
Tabel 11	Uitkomsten van de asielprocedure van 81 turkse christenen	xx
Tabel 12	Uitkomsten van 47 Ethiopische asielzoekers	xx
Tabel 13	Argumenten in 557 brieven over Turkse Christenen	xx
Tabel 14	Belangrijkste herkomstlanden en aantal asielzoekers in de periode 1984-1994 (afgerond op hele tientallen)	xx
Tabel 15	Argumenten, gebruikt in de 130 brieven inzake Tamils	xx
Tabel 16	Argumenten, gebruikt in de 198 brieven inzake Iraanse asielzoekers	xx
Tabel 17	Uitkomsten van de asielprocedure van 82 Tamils	xx
Tabel 18	Uitkomsten van de asielprocedure van 81 Iraniërs	xx
Tabel 19	Asielverzoeken, ingediend tussen 1984-1994 en kansen op succes in eerste aanleg	xx
Table 20	Actors in the dutch asylum procedure	xx

Lijst van grafieken, schema's en figuren

Grafiek 1	Het aantal asielzoeker in nederland in de periode 1945-2006	xx
Schema 1	Schematische weergave van de asielprocedure in de periode 1956-1968	xx
Schema 2	Schematische weergave van de asielprocedure 1976-1994	xx
Figuur 1	De regio Tur Abdin	xx
Figuur 2	De hoorn van Afrika	xx
Figuur 3	Sri Lanka, het gearceerde gebied werd door de Tamils beschouwd als grondgebied dat aan hen toebehoorde.	xx

Lijst van gebruikte afkortingen

ACV	Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (tegenwoordig ACVZ)
ARO	Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikking
AVA	Aanvraag voor een arbeidsvergunning
BiZa	Ministerie van Binnenlandse Zaken
BRD	Bondsrepubliek Duitsland (West-Duitsland)
BuZa	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst
CRM	Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (voor 1965 alleen Maatschappelijk Werk)
DAZ	Directie Algemene Zaken (van BuZa)
DIO	Directie Internationale Organisatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
DP	Displaced Person
GS	Geheime Stukken (uit het archief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken)
ICEM	Inter-Governmental Committee for European Migration
ICM	Interdepartementale Coördinatiecommissie Minderhedenbeleid
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst (vanaf 1994)
IOM	International Organization for Migration
IRO	International Refugee Organization (vanaf 1947)
JAC	Jongeren Advies Centrum
MvT	Memorie van Toelichting
MVV	Machtiging tot Voorlopig Verblijf
NA	Nationaal Archief
NCB	Nederlands centrum Buitenlanders (vanaf 1974)
NFV	Nederlandse Federatie voor Vluchtelingen hulp (van 1954)
OSV	Onderafdeling Speciale Verblijfsregelingen van het Ministerie van Justitie
PVAC	Permanente Vreemdelingen Adviescommissie
ROA	Regeling Opvang Asielzoekers
RVD	Rijksvreemdelingendienst
SKV	Samenwerkingscommissie voor Vluchtelingen (vanaf 1976)
SoZa	Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid
SVN	Stichting Vluchtelingenwerk Nederland (vanaf 1978)
SU	Sovjet-Unie
UAF	Universitair Asiel Fonds of University Assistance Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (vanaf 1951)
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration
VC	Vreemdelingencirculaire
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeente
VN	Verenigde Naties
VON	(Federatie van) Vluchtelingenorganisaties Nederland (vanaf 1985)
VS	Verenigde Staten
VTV	Vergunning tot Verblijf

vv	Vereniging voor Vluchtelingen (vanaf 1974)
vvtv	Voorlopige Vergunning tot Verblijf
vvn	Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland (vanaf 1979)
wrr	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
wvc	Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur